

Servicii comunitare pentru sănătatea mentală a copiilor în primii ani de viață

Material destinat părinților și profesioniștilor de sănătate mintală

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect finanțat prin Phare

Salvați Copiii
Save the Children Romania

„Dovada accesibilității este utilizarea serviciului”

(Donabedian, 1973)

De ce un material suport pentru părinți?

Ca părinte dorești să te implicii activ în tratamentul copilului tău, dar nu știi întotdeauna ce ar trebui să faci. Acest material te va ajuta pe tine și implicit pe copilul tău să faceți față situației prin care treceți.

Acest material include informații privind serviciile de sănătate mintală destinate copiilor. De asemenea, odată cu parcurgerea lui, vei învăța ce pași poți să parcurgi către binele copilului tău și al familiei tale.

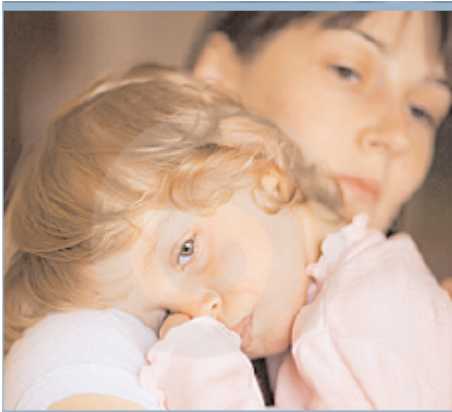
Protejează sănătatea copilului tău

Studiile arată că 1 din 5 copii va prezenta la un moment dat semne și simptome ale unei probleme de sănătate mentală. Dintre aceștia însă, mai puțin de un sfert vor beneficia de servicii și tratament adecvat.

Atunci când părinții sau educatorii suspectează că, copilul ar putea fi afectat de o problemă emoțională, este important să solicite o evaluare complexă realizată de către un profesionist de sănătate mentală – medic psihiatru și/sau psiholog clinician, specializați în psihologia copilului.

Semnele și simptomele la care părinții și educatorii ar trebui să fie atenți includ:

- ✓ probleme la grădiniță;
- ✓ bătăi frecvente; crize de furie;
- ✓ tulburări de somn;
- ✓ tristețe;
- ✓ pierdere/luare în greutate;
- ✓ îngrijorări; anxietate;
- ✓ izolare, retragere socială;
- ✓ rănirea/uciderea animalelor/păsărilor;
- ✓ furt; minciună;
- ✓ labilitate emoțională;
- ✓ gânduri obsesive;
- ✓ comportament periculos și autodistructiv;
- ✓ dificultăți de concentrare a atenției.

Ce înseamnă să fii părintele unui copil cu o problemă de sănătate mintală și cum afectează acest aspect viața de familie?

Boala afectează întreaga familie

Atunci când un copil este bolnav, întreaga familie este afectată – la fel cum se întâmplă de altfel și atunci când unul dintre părinți are o problemă de sănătate.

Problemele de sănătate mintală ne afectează gândurile, emoțiile și comportamentele – ale copilului tău, ale tale, ale tuturor membrilor familiei. Probabil că ești furios, dezamăgit sau trist văzând că viața copilului tău nu este așa cum ți-ai fi dorit și imaginat tu că va fi.

Există modalități prin care familia reușește să rămână puternică sau chiar să devină mai puternică în confruntarea cu această situație dificilă. Multe familii însă suferă în tăcere și încearcă să se lupte pe cont propriu. Pentru a face față eficient, familiile au nevoie de sprijin și ajutor.

Ce poți face ca părinte atunci când copilul tău are o problemă de sănătate mintală?

Iată câteva recomandări:

- **Păstrează-ți speranța.** Nu uitați că, în cele mai multe dintre cazuri, problema are soluție. A recunoaște că există o problemă și a cere ajutor sunt primii și de cele mai multe ori, cei mai dificili pași.
- **Află cât mai multe lucruri despre diagnostic.** Cunoașterea ne întărește. Cu cât știi mai multe despre boală, cu atât îi vei face față mai bine.
- **Fii atent la semne ale tulburării și la alți membri ai familiei.** De multe ori problema de sănătate se moștenește. Este important să fiți conștienți de acest lucru astfel încât să puteți ajuta și alți membri ai familiei care ar putea suferi de aceeași boală.
- **Vorbiți cât mai des.** Vorbiți despre sentimentele, gândurile, temerile pe care fiecare dintre membrii familiei le are. Neexprimarea emoțiilor va genera în timp furie și resentimente. Discutați deschis despre cum v-a afectat boala viața de familie și încercați să găsiți o soluție împreună.
- **Reduceți pe cât posibil stresul acasă.** Activitățile rutiniere din familie le dau copiilor senzația de control asupra propriilor sentimente. Este important să aveți un stil de viață organizat și predictibil. Evitați în această perioadă schimbările majore (de pildă mutarea într-o nouă locuință).
- **Modifică-ți așteptările.** Este posibil ca copilul tău să nu se mai înțeleagă foarte bine cu cei din jur și să nu mai aiba performanțele pe care le avea înainte. Este important să îți modifici așteptările pe care le ai în ceea ce îl privește și să reduci cerințele și sarcinile.
- **Fii deschis.** Este posibil să vă fie teamă sau rușine să vorbiți cu rudele, prietenii de familie sau educatoarele copilului despre tulburarea acestuia. Deși este important să fiți discreți pentru a nu-lăsa copilului impresia că îl trădați, este la fel de important să vorbiți cu cei care vă pot ajuta.
- **Acceptă sprijin.** Contactul cu familii care se confruntă cu aceeași problemă ca a dumneavoastră vă poate ajuta foarte mult. Grupurile de sprijin pentru părinți pot fi foarte utile.

Cum vorbești cu copilul tău?

Uneori părinților le este teamă să vorbească despre sentimentele lor sau să își întrebe copiii cum se simt. Dacă nu vorbești despre boală însă, apare riscul ca copilul să se simtă și mai singur.

Iată câteva recomandări:

■ Spune-i copilului că îți pasă

- „Te iubesc.”
- „Ești important pentru mine.”
- „Nu mi-e indiferent felul în care te simți.”

■ Exprimă-ți îngrijorarea

- „Sunt îngrijorat pentru că am observat că ai plâns mult în ultima vreme.”
- „Sunt îngrijorat pentru că zilele astea mi s-a părut că ești furios și nefericit.”
- „Sunt trist pentru că observ că nu mai ai energie pentru a face acele activități care îți plăceau înainte; de pildă, observ că nu mai vrei să petreci timp cu prietenii tăi.”
- „Mă îngrijorează siguranța ta atunci când tu....”

■ Încearcă să înțelegi sentimentele copilului. Pune-i întrebări deschise și nu întrebări la care să răspundă cu un simplu DA sau NU. Poți să îi spui lucruri de felul:

- „Uneori, când oamenii nu se simt bine, sunt triști, furioși, singuri, le vine să plângă toată ziua. Tu cum te-ai simțit în ultima vreme?”
- Odată ce copilul începe să se deschidă, îl poți provoca la o discuție spunându-i: „Povestește-mi mai multe despre asta”, pentru a obține mai multe informații.

■ Colaborează. Majoritatea copiilor cu o problemă de sănătate mintală se simt singuri. Dă-i copilului asigurări că vei fi alături de el, spunându-i:

- „Nu ești singur, te voi ajuta și vom rezolva împreună această problemă.”
- „Ne vom descurca împreună; nu te voi abandona.”

■ Fii clar și onest. Atunci când copilul va pune o întrebare, răspundeți cât mai onest și conform nivelului de înțelegere caracteristic vârstei copilului.

- „Acum ne vom întâlni cu un psiholog care îi ajută pe oamenii care se simt triști; unii doctori repară un picior rupt sau au grijă de tine când ești răcit; alții te ajută atunci când te simți trist”.

Urmatoarele abordări nu sunt de ajutor:

Nu îl întreba pe copil de ce se simte rău. Copiii nu pot răspunde la întrebări de felul: „De ce plângi tot timpul?”, „De ce trebuie să fii trist tot timpul?”, „De ce ești agitat?”. Astfel de întrebări îi fac să se simtă și mai rău - vinovați că nu își pot controla emoțiile negative când cei din jur se așteaptă ca ei să facă asta.

Nu îi cere copilului să schimbe modul în care se simte. Copiii nu pot scăpa de problemă peste noapte. Ei nu își pot controla modul în care se simt și nu pot scăpa de sentimentele de tristețe doar printr-un act de voință.

Nu compara sentimentele tale din trecut cu tulburarea copilului tău. Nu ajuta să îi spui „Ei bine, când mă simțeam rău, eu reușeam să mă adun și să trec peste orice problema” sau „Când eram mic și mi-a murit cățelul, am trecut peste asta; viața merge înainte”.

Nu ești singur

Nu ești singurul părinte al cărui copil are o problemă de sănătate mintală.

Părinții confrunțați cu tulburarea copilului se pot simți copleșiți; mulți au sentimente de confuzie și neajutorare; alții sunt furioși, răniți, frustrați, își pun constant întrebarea „De ce mi se întâmplă tocmai mie?”. Părinții care la rândul lor au sau au avut o problemă de sănătate mintală, experimentează sentimente de vină și rușine și se întrebă dacă nu cumva chiar ei și-au îmbolnăvit copilul. Toate aceste sentimente sunt firești, nu ești singurul părinte care se simte astfel.

lată ce poți face pentru a fi de ajutor:

- **Respectă și validează sentimentele copilului tău.** Este dificil să-ți vezi copilul trist, în suferință. Probabil că prima ta reacție ar fi de a încerca să-l înveselești. Nu încerca asta! A încerca să înveselești un copil cu depresie sau anxietate sau orice altă problemă emoțională, înseamnă a-i transmite mesajul că, dacă vrea cu adevărat și se străduiește, va reuși să se simtă mai bine. E mult mai util să îl asculți pe copil, să îl iei în serios și să îi accepți sentimentele negative.
- **Folosește încurajarea, nu pedeapsa.** În loc să strigi: „Închide televizorul, nu ți-ai stâns jucăriile încă!”, mai bine îi spui calm: „După ce îți strângi, te poți uita la desene animate.”
- **Centrează-te pe consecințe, nu pe pedeapsă!** De exemplu, dacă copilul tău sparge un obiect în timpul unei crize, folosește o consecință naturală – roagă-l să te ajute să lipiți obiectul împreună sau să strângeți cioburile. Această abordare este mult mai eficientă decât aplicarea unei pedepse care nu are nicio legătura cu acest incident (de exemplu, să nu aibă voie să părăsească camera lui).
- **Ajută-l pe copil să își construiască un vocabular al emoțiilor.** Mulți oameni au dificultăți în a găsi cuvintele care descriu ceea ce simt. Ajutându-i pe copii să își eticheteze sentimentele, se facilitează alcătuirea unui vocabular emoțional care le va permite să vorbească clar despre felul în care se simt. Pentru copii, sunt utile posterele sau desenele expresiilor emoționale.
- **Oferă-i sprijin și iubire necondiționată.** Mulți copii cu o problemă de sănătate emoțională simt că nu sunt iubiți, sau mai mult, cred că nu sunt demni de a fi iubiți. Spuneți-i copilului că îl iubiți cât se poate de des, îmbrățișați-l și mângâiați-l.
- **Încurajează-l să se implice în activități.** Gândește-te la activitățile care îi fac plăcere și invită-l să le faceți împreună. Nu îl presa, amenința sau șantaja să le facă dacă nu vrea. Dacă copilul nu vrea să se implice în acea activitate, acceptă și respectă-i alegerea.
- **Construiți împreună o rutină sănătoasă a somnului.** Copiii au adesea probleme cu somnul, ceea ce generează și mai multă iritabilitate și oboseală. Stabilirea și respectarea consecventă a unei ore de somn, limitarea/eliminarea consumului de cafeină, exercițiul fizic regulat conduc în timp la creșterea cantității și calității somnului.
- **Înțelege că ceea ce are copilul tău este o boală.** Deși este dificil să îți păstrezi calmul când copilul tău face o criza, este important să nu pedepsești și să nu spui lucruri care l-ar răni/ jigni. Copilul tău nu poate controla felul în care simte și se comportă. Poți fi furios din cauza bolii, dar asta nu înseamnă că nu îți mai iubești copilul sau că nu ești îngrijorat pentru starea lui.

Ai grijă de tine

A avea grijă de un copil cu o problemă de sănătate mintală este o provocare din punct de vedere emoțional. Este important să ai grijă de tine astfel încât să îl poți ajuta pe copil în toată această perioadă.

Dacă nu ai grijă de tine, vei fi epuizat și nu vei mai fi capabil să îți ajuti copilul.

Ai grijă de copilul tău dar și de tine. Dormi suficient, fă sport, mănâncă sănătos și implică-te în activități plăcute. Dacă ai grijă de tine, te vei încărca energetic și vei rămâne puternic.

Păstrează-ți relațiile de prietenie. Păstrează aproape prietenii și persoanele dragi, care te pot sprijini în momentele dificile.

Fă-ți timp pentru activitățile tale favorite. A te detașa din când în când de grijile familiei, reprezintă un mod sănătos de a avea grijă de tine.

Acceptă sprijin din partea celorlalți. Apropie-te de părinți care se confruntă cu aceeași problemă. Deși implicarea într-un grup de suport îți poate părea dificilă, te vei simți mai puțin singur și vei primi sprijin.

Cum monitorizez progresul copilului meu?

Cum știu că se apropie de starea de bine?

În paginile următoare vei învăța să monitorizezi zilnic și săptămânal schimbările care apar în starea copilului tău. Este important ca monitorizarea să fie făcută împreună cu clinicianul.

Ca părinte vei învăța:

Pasul 1: să definești ce înseamnă starea de bine pentru tine și copilul tău, să identifici obiective ale tratamentului, să observi acele semne sau evenimente de viață care ar putea indica înrăutățirea/îmbunătățirea stării copilului.

Pasul 2: să vorbești zilnic cu copilul, să-i pui întrebări și să observi acele comportamente care te vor ajuta să îți dai seama dacă este cazul să contactezi psihologul pentru a discuta despre eventuale comportamente care denotă o înrăutățire a condiției copilului.

Pasul 3: să înregistrezi zilnic într-un jurnal starea de spirit a copilului, medicamentele luate (dacă e cazul), orice altă informație relevantă.

Pasul 4: să înregistrezi săptămânal în jurnal sumări ale emoțiilor, comportamentelor, obiectivelor și schimbărilor în starea copilului, de pe parcursul săptămânii, pentru a le discuta cu psihologul.

Pasul 5: să faci un grafic lunar al stării de bine, care te va ajuta să evaluezi progresele făcute și eficiența tratamentului.

Nu uita să parcurgi jurnalul împreună cu clinicianul la fiecare ședință.

Fii încrezător în însănătoșirea copilului tău. Cu ajutorul unui bun clinician, o evaluare complexă, un plan de tratament bine monitorizat, majoritatea copiilor se reinorc la un stil de viață sănătos și eficient.

11 întrebări esențiale înainte de spitalizarea copilului

Spitalizarea într-o instituție de psihiatrie este una dintre alternativele părinților ai căror copii au fost diagnosticați cu o problemă de sănătate mentală. În mod firesc, părinții sunt îngrijorați, speriați și confuzi în fața acestei realități. Răspunsurile la următoarele întrebări îi vor ajuta pe părinți să dobândească o înțelegere amplă și profundă a ceea ce presupune internarea unui copil:

1. De ce este recomandată această opțiune de tratament și cum îl va ajuta pe copil?
2. Există alternative la tipul de intervenție recomandat? Care sunt avantajele și dezavantajele în raport cu alte tipuri de intervenție?
3. Profesionistul care propune spitalizarea copilului este un medic specialist în pedopsihiatrie?
4. Ce presupune spitalizarea?
5. Care sunt responsabilitățile medicului psihiatru și ale celorlalți profesioniști care interacționează cu copilul în cadrul planului de intervenție?
6. Cât timp va fi copilul spitalizat?
7. Care sunt costurile financiare ale spitalizării?
8. Copilul va fi internat într-o instituție specializată în tratamentul problemelor de sănătate mentală ale copiilor?
9. Cum vor fi implicați părinții în tratamentul copilului pe durata spitalizării? Vor fi consultați în privința deciziei de externare și a intervenției post-spitalizare?
10. Cum va fi luată decizia de externare?
11. Odată externat copilul, care sunt planurile de continuare a tratamentului și follow-up?

Spitalizarea reprezintă o problemă serioasă atât pentru părinte cât și pentru copil. Părinții au dreptul să pună toate aceste întrebări înainte de spitalizarea copilului lor. Un părinte informat și inclus în planul de tratament al copilului reprezintă o resursă valoroasă, cu o contribuție semnificativă la însănătoșirea copilului și creșterea calității vieții acestuia.

Dacă și după ce au primit răspunsuri la toate întrebările de mai sus părinții încă au îndoieli cu privire la decizia de a interna copilul, ei pot solicita o nouă opinie din partea unui alt profesionist de sănătate mentală.

Servicii de promovare, prevenire și reducere a problemelor de sănătate mentală a copiilor

Grupa de vârstă 0-3 ani:

Obiective	Exemple de servicii și instituții
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Identificarea timpurie a copiilor și părinților cu risc de suferință fizică perinatală și a problemelor de sănătate mentală. ✓ Reducerea depresiei și anxietății maternale și a consumului de alcool parental. ✓ Dezvoltarea deprinderilor părinților de îngrijire și educație cognitivă, socială, emoțională și motorie a copilului. ✓ Implementarea unor politici și practici de sprijin a angajaților care au copii (ex. program flexibil de muncă). ✓ Creșterea calității îngrijirii copilului cu vârsta 0-3 ani. 	<p>Cabinetele și clinicile de psihiatrie și pediatrie: identificare și intervenție timpurie, intervenție clinică.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Spitalul de Psihiatrie „Alexandru Obregia” – Clinica de Psihiatrie a copilului și adolescentului;</i> • <i>Spitalul de Psihiatrie “Constantin Gorgos” Titan;</i> <p>Cabinetele sau clinicile de îngrijire primară (medicina de familie): screening-uri, identificare și intervenție timpurie, educația părinților.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Cabinete medici de familie și medici pediatrii;</i> • <i>Clinici de pediatrie din spitale de copii: Marie Curie, Grigore Alexandrescu, Victor Gomoiu, Institutul de Ocrotire a Mamei și Copilului „Alfred Rusescu”.</i> <p>Serviciile de asistență socială: identificarea copiilor și părinților cu risc și referirea lor către serviciile de specialitate; identificarea copiilor cu risc de abuz și neglijare.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Departamentele Generale de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului – în fiecare sector al Bucureștiului;</i> <p>Centrele de resurse pentru Părinți și Centrele de Educație Timpurie ale Ministerului Educației și Cercetării: educația părinților și identificarea timpurie a copiilor cu profile atipice de dezvoltare și a copiilor cu risc de a dezvolta probleme comportamentale și emoționale și implementarea intervențiilor educaționale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Centrul de Resurse pentru Părinți din cadrul Organizației Salvați Copiii (Calea Plevnei nr. 38-40);</i> <p>Servicii de asistență a angajaților cu scopul dezvoltării abilităților de îngrijire și educație de calitate a copiilor și servicii de echilibrare a vieții profesionale cu viața de familie cum ar fi accesul la programele flexibile de muncă.</p>

Grupa de vârstă 3-6 ani:

Obiective	Exemple de servicii și instituții
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Identificarea timpurie a copiilor cu risc de a dezvolta probleme comportamentale (ex. agresivitate) și emoționale (ex. anxietatea). ✓ Identificarea și intervenția timpurie în cazul copiilor cu profil atipic de dezvoltare (ex. autism). ✓ Reducerea neglijării și abuzurilor asupra copiilor. ✓ Reducerea depresiei și anxietății maternale și a consumului de alcool parental. ✓ Dezvoltarea deprinderilor părinților de îngrijire și educație cognitivă, socială, emoțională și motorie a copilului. ✓ Implementarea unor politici și practici de sprijin a angajaților care au copii (ex. program flexibil de muncă). 	<p>Cabinetele și clinicile de psihiatrie și pediatrie: identificare și intervenție timpurie, intervenție medicală și psihologică.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Spitalul de Psihiatrie „Alexandru Obregia” – Clinica de Psihiatrie a copilului și adolescentului;</i> • <i>Spitalul de Psihiatrie “Constantin Gorgos” Titan;</i> <p>Cabinetele sau clinicile de îngrijire primară (medicina de familie): screening-uri, identificare și intervenție timpurie, educația părinților.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Cabinete medici de familie și medici pediatrii;</i> • <i>Clinici de pediatrie din spitale de copii: Marie Curie, Grigore Alexandrescu, Victor Gomoiu, Institutul de Ocrotire a Mamei și Copilului „Alfred Rusescu”.</i> <p>Serviciile de asistență socială: identificarea copiilor și părinților cu risc și referirea lor către serviciile de specialitate; identificarea copiilor cu risc de abuz și neglijare.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Departamentele Generale de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului – în fiecare sector al Bucureștiului;</i> <p>Centrele de resurse pentru Părinți și Centrele de Educație Timpurie ale Ministerului Educației și Cercetării: dezvoltarea abilităților protectoare ale sănătății mentale ale copiilor (abilitățile sociale și emoționale), educația părinților și identificarea timpurie a copiilor cu profil atipic de dezvoltare și a copiilor cu risc de a dezvolta probleme comportamentale și emoționale și implementarea intervențiilor educaționale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Centrul de Resurse pentru Părinți din cadrul Organizației Salvați Copiii (Calea Plevnei nr. 38-40);</i> <p>Servicii de asistență a angajaților cu scopul dezvoltării abilităților de îngrijire și educație de calitate a copiilor și servicii de echilibrare a vieții profesionale cu viața de familie cum ar fi accesul la programele flexibile de muncă.</p>

Ce așteaptă părinții de la un serviciu de sănătate mintală?

- ✓ promptitudine din partea furnizorului de servicii de sănătate mintală;
- ✓ promptitudine și flexibilitate în obținerea unei programari;
- ✓ implicarea/ consultarea lor în ceea ce privește planul de tratament al copilului;
- ✓ oferirea de explicații (de către profesionistul de sănătate mintală) cu privire la planul de tratament al copilului;
- ✓ adecvarea planului de tratament la nevoile copilului;
- ✓ consultarea/ informarea cu privire la frecvența și durata întâlnirilor din CSM dintre copil și profesionistul de sănătate mintală;
- ✓ servicii destinate explicit părinților;
- ✓ servicii destinate familiei;
- ✓ consultarea/ informarea cu privire la frecvența și durata întâlnirilor din CSM dintre părinte și profesionistul de sănătate mintală;
- ✓ acces direct și facil la profesionist;
- ✓ deschidere din partea profesionistului la întrebările pe care părinții le-ar putea avea;
- ✓ claritate în explicațiile primite;
- ✓ informații furnizate constant cu privire la modificarea situației copilului;
- ✓ locație accesibilă;
- ✓ interval larg de timp în care serviciul poate fi accesat;
- ✓ satisfacție în ceea ce privește: serviciul de care au beneficiat atât ei cât și copiii; relația cu profesioniștii de sănătate mintală;

Bibliografie selectivă:

Knitzer, J. (2001). Using Mental Health Strategies to Move the Early Childhood Agenda and Promote School Readiness. New York: Carnegie Corporation of New York & National Center for Children in Poverty.

Early Childhood Mental Health Consultation: An Evaluation Tool Kit. For states, communities, agencies, and programs investing in early childhood mental health consultation and committed to quality data. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA), U.S. Department of Health and Human Services (HHS). 1997.

Ngozi Onunaku. Improving maternal and infant mental health: Focus on Maternal Depression. 2005. ZERO TO THREE Press

Johns, Brian. (January 2003) The Early Childhood Mental Health Project: Child Care Consultation in Action, San Francisco, Calif.: Jewish Family and Children's Services, p.11.

Parlakian, P. and Seibel, N.L. (2002). Building Strong Foundations, Practical Guidance for Promoting the Social-Emotional Development of Infants and Toddlers. Washington: ZERO TO THREE Press.

Promotion of Mental Health and Prevention of Mental and Behavioral Disorders. Early Childhood Mental Health Consultation 2005 Series Volume 1.

Toward the ABCs – Building a Healthy Social and Emotional Foundation for Learning and Living. Ounce of Prevention Fund. 2007

The perinatal period - Early interventions for mental health. Clinical approaches to early intervention in child and adolescent mental health. The Australian Early Intervention Network for Mental Health in Young People. 2000.

Zeanah, C.H. and Doyle Zeanah, P. (2001). Towards a definition of infant mental health. *Zero to Three*, 22(1), 13-20.

Autori:
Diana Tudose
Iuliana Eparu
Sorina Constandache

Acest material a fost creat în cadrul proiectului „Centrul comunitar de sănătate mintală pentru copii cu vârsta cuprinsă între 0-6 ani”, finanțat prin Programul Phare “Suport pentru dezvoltarea serviciilor comunitare de sănătate mintală și dezinstituționalizarea persoanelor cu probleme de sănătate mintală”, Componenta B – Dezvoltarea centrelor comunitare de sănătate mintală.

Programul Phare “Suport pentru dezvoltarea serviciilor comunitare de sănătate mintală și dezinstituționalizarea persoanelor cu probleme de sănătate mintală”, Componenta B – Dezvoltarea centrelor comunitare de sănătate mintală.

Editorul materialului: Organizația Salvați Copiii
Data editării: noiembrie 2009

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene.
Adresa de sesizări: cfcu.phare@mfinante.ro

Intrarea Ștefan Furtună 3
Sector 1, 010899 – București
Tel.: 00 40 21 316 61 76
Fax: 00 40 21 312 44 86
E-mail: rosc@salvaticopiii.ro
www.salvaticopiii.ro

Salvați Copiii
Save the Children Romania